Cand. phil. M. Bukšs.

Sirmo tautas atmodas darbinieku godinot.

(Sakarā ar P. Smeltera 70. šūpuļa svētkiem.)

Š. g. 31. oktobrī, ieejot 8. gadu desmitā, gan prese, gan sabiedrība izteica jūsmīgus novēlējumus sirmajam Latgales atmodas darbiniekam b-kgm Pēterim Smelterim.

Šinī sakarībā lai ir atļauts iepazīstināt akademisko jaunatni ar šī dižā tautas dēla, lielā patriota, dzīvi un darbiem.

B-kgs P. Smelteris ir viens no vecākiem Latgales atmodas darbiniekiem. (Citi viņa laika biedri piem. Fr. Trasuns, N. Rancāns un K. Skrinda jau sen ir aizgājuši viņsaulē.)

Pieminot tautisko kustību, jāatceras, ka Latgalē tautiskā atmoda sākās gadus 40 vēlāk kā pārējā Latvijā (jo Latgalē dzimtbuvi atcēla 40 gadus vēlāk un līdz ar to novēlojās saimnieciskā un kulturalā attīstība). Reizē jāatceras arī tas, ka Latgales darbinieku, patriotu, darbs ir līdzīgs tam, ko darījuši Kr. Valdemārs, Kronvalds, Kr. Barons u. c. Tāpēc arī ar pateicību un sajūsmu sabiedrība ir pieminējusi P. Smeltera ieiešanu astotā gadu desmitā.

P. Smelteris dzimis 1868. g. 31. oktobrī Varakļānu pagastā; beidzis Rēzeknes pilsētas skolu un studējis Pēterpils katoļu garīgā seminarā, ko beidzis 1894. g. Pēc tam viņš strādājis gan savā dzimtenē, gan Pēterpilī savas tautas un valsts labā. Kā atzinību par padarīto darbu 1927. g. viņam piešķīra Triju zvaigžņu ordeni.

Jau agrā jaunībā P. S. vēroja latgaļu zemnieku dzīvi, mīlēja to, bet arī redzēja tās trūkumus. Šos trūkumus bija jālabo: jāmudina tautiešus uz izglītību, uz gaismu, jāmāca viņiem kļūt turīgākiem un apzinīgākiem. Bet visvairāk jauno patriotu sāpināja tas, ka latviešu valodu svešās varas turēja par kaut ko zemāku, nievāja un pat vajāja. (Lai atceramies tikai 80. gadu pārkrievošanas laikus un Muravjeva aizliegumu, kas 4 gadu desmitus vajāja latgaļu iespiesto vārdu!)

Neskatoties uz to, ka tiek apspiesta katra brīvāka doma, ka draud vajāšanas par katru nacionalu pasākumu, tas jauno latgaļu patriotu pulciņu, kurā piedalas arī P. S., neiebaida. Šie patrioti gādā par latgaļu organizēšanu vispirms Pēterpilī („Pēterpils latviešu mu-

P. Smelteris.

zikalā biedrība"), tad arī dzimtenē, gādā par savas valodas godā celšanu, gādā par avīzēm un literaturu saviem tautiešiem. Pie visiem šiem pasākumiem aktivi darbojas P. Smelteris.

Vēl studenta gados P. S., būdams vairākās savas dzimtenes draudzēs, enerģiski vāc tautas tradicijas, un vēlāk (ap 1895. g.), kad Pēterpilī satiekas ar H. Visendorfu un Kr. Baronu, viņš Baronam jau var nodot vairākus tūkstošus tautas dziesmu (pirmā sējumā vien 7197).

1899. gadā viņš izdod atsevišķi „Tautas dzīsmu, parunu un meiklu voceleiti". Tā ir tautas tradiciju izlase vienkāršiem lasītājiem.

Viņš raksta arī oriģinaldarbus. (Daļa iespiesta J. Velmes žurnalā „Austrums".) Savos rakstos — dzejās P. S. aicina celmlaužus nākt un strādāt tautas druvā: darbs ir grūts, bet pūliņi atmaksājas. Dzejā „Tēvu zeme" parādas autora lielā dzimtenes mīlestība, par tēvu zemi nav skaistākas un jaukākas zemes. Kādā citā dzejā viņš raksturo latviešu dziesmu garu: dziesmas atvieglina darbu, dziesmas aizdzen skumjas, dziesmas cilvēku pat tikumā pacel augstāk. Te mēs redzam, cik augstu autors vērtē tautas tradiciju etisko nozīmi!

Cik dedzīgs patriots un nacionals cīnītājs viņš ir savos rakstos, tikpat dedzīgs arī darbos. Kaut gan viņam laimējās pieredzēt savu ilgu piepildījumu, sava laika centienu uzplaukumu ziedus un augļus — Latvijas valsts nodibināšanos, tomēr nacionalam cīnītājam arī Latvijas valsts laikā darba netrūkst. Cik daudz mūsu tēvijā ir pārtautotu latviešu! P. Smelterim, darbojoties pierobežas apgabala draudzē, ar tādiem ir jāsatiekas ļoti bieži. Ar neizsīkstošu enerģiju viņš māca savus tautiešus cienīt savu tautu un valodu. Viņa dedzīgā tautas mīlestība skārusi tūkstošus, kļusais un ilgais darbs nesis krietnus augļus.

Tautas tradiciju krāšanu viņš turpinājis visu mūžu, un bijis daudziem par ierosinātāju, priekšzīmi un palīgu. Viņš savus sakrātos materialus devis citiem izlietot, daudzus arī mūsu lielajam mitologam prof. P. Šmitam.

Iesāktā darba turpināšanai gaišas un miera pilnas dienas astotā gadu desmitā!